

Beszámoló

a Magyar Tudományos Akadémia VI. Műszaki Tudományok Osztálya
Építészeti Tudományos Bizottsága Településtudományi Állandó
Bizottságának (MTA TTÁB) és
az MTA Pécsi Területi Bizottság Tér- és Településtudományi
Munkabizottságának (PAB TTMB) közös üléséről

2016. október 12-én a Pécsi Akadémiai Bizottság Székházában került sor a Magyar Tudományos Akadémia VI. Műszaki Tudományok Osztálya Építészeti Tudományos Bizottsága Településtudományi Állandó Bizottságának és az MTA Pécsi Területi Bizottság Tér- és Településtudományi Munkabizottságának közös ülésére.

Az ülés a „Csökkenő városok Magyarországon” tematikus évhez kapcsolódóan az

„Esélynövelő fejlesztések a kisvárosokban”

**A térségi térbeli stratégiai tervezés jelene és lehetőségei, valós és kívánatos
eszközrendszere a település és térség egymásra utaltságának tükrében,
Baranya megyei tapasztalatok alapján**

témát kívánta vizsgálni.

A szakmai tanácskozás résztvevői:

- Nagy Csaba, Baranya Megyei Közgyűlési elnöke,
- Polics József, Komló polgármestere,
- Hárs József, Bóly polgármestere,
- Dunai Péter, Szászvár polgármestere,
- Faragó László, az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézetének főmunkatársa és
- Pirisi Gábor, a Pécsi Tudományegyetem TTK Társadalomföldrajzi és Urbanisztikai Tanszékének adjunktusa voltak.

Nagy Csaba, a Baranya Megyei Közgyűlés elnöke felvázolta a megye számára rendelkezésre álló, pályázati úton elérhető forrásokat. Kiemelte, hogy az ágazati operatív programok mellett 38 milliárd Ft kerül biztosan a megyébe a Területi Operatív program forrásaként azon a 31 milliárd forintot túl, amely Pécs város fejlesztési projektjeit finanszírozza. 17 pályázati felhíváson keresztül, megyei szempontokat érvényesítő értékelés alapján van lehetőség a fejlesztési források elérésére. Tervezési, stratégiai szempontból azonban figyelmet érdemel az a tény, hogy a pályázatok lényegesen nagyobb arányban foglalmazták meg Baranya megye Péctől keletre, mint attól nyugatra eső

járások területén. – miközben a megy keleti része jelenleg is erős gazdasági bázissal bír. Figyelemmel kell lenni tehát a leszakadó térségek helyzetére, segíteni kell projektjeik megfogalmazását, pályázataik elkészítését, menedzselését. A Baranya megyei Önkormányzat ebben a folyamatban is érvényesíteni kívánja a szolgáltató megye koncepciót, a hozzá forduló önkormányzatok, kisvárosok fejlődésének elősegítése érdekében.

Ezt követően három, rendkívül különböző település tervezési tapasztalatainak, fejlesztési szándékainak bemutatására került sor.

Polics József, Komló város polgármester bemutatta azt az utat, amelyet a szénbányászatra épült város alakított ki magának. Ennek legfőbb elemei: elrugaszkodni az „egy lábon álló” gazdaságtól, fiatalos lendületet, új imázst vinni a városba. Előközművesített telkekkel várt befektetők, munkahelyteremtés a város ipari területein, idegenforgalmi fejlesztések a mecseki őslényleletre épülő „Dínó-projekt”-től a megyei bicikli-úthálózathoz való kapcsolódásig. Komoly lehetőséget jelent a Pécsi Tudományegyetemmel megindított együttműködés a komlói szénvagyonra alapuló szénvegyészet reális megkutatásával, az ehhez kapcsolódó nemzetközi szakmai klaszter kialakításával. A város a Területi Operatív Program 17 pályázati kiírásából 13-ra nyújtott be pályázatot. Minden lehetőséget megragadnak az új pályára álláshoz, ugyanakkor a polgármester hangsúlyozta, hogy Komló jövőjét lényegesen befolyásolja az, hogy Pécs, mint megyeszékhely milyen fejlődési pályára tud állni.

Hárs József, Bóly város polgármestere egy immár negyed százados, csaknem töretlennek nevezhető fejlődésről számolhatott be. A kisváros kiváló mezőgazdasági adottságokra épülő, nagy hagyományú és tőkeerős mezőgazdasági nagyüzemek székhelye volt (állami gazdaság és termelőszövetkezet formájában). A mezőgazdaság munkaerő-felvevő képességének csökkenése miatt már a '90-es években az ipar felé fordultak. Ipari parkjukban mára 900 fő talál munkát nemcsak magában Bólyból, hanem a környező településekről is.

Fejlesztéseik további iránya:

- a mezőgazdasági termékfeldolgozás fokozása,
- az ipari parkok további fejlesztése üzemcsarnokok építésével, előkészítésével,
- turisztikai adottságok kihasználása a német nemzetiségi hagyományokra és a Fehér-Borút lehetőségeire építve, valamint a helyi 83 fokos meleg víz fűtési energiaként való további hasznosítása.

Dunai Péter, Szászvár polgármestere egy feltörekvő nagyközség szempontjából mutatta be a lehetőségeiket. A település Komlóhoz hasonló mértékű törést

szenvedett el a szénbányászat felszámolásával. Ugyanakkor most az alulról jövő tervezés lehetőségeit kihasználva intenzíven építeni kívánnak a települési összefogásra, erősítik Szászvár kistérségi szerepkörét az oktatásban és az óvodai ellátásban. Törekednek a helyi vállalkozók helyzetbe hozására amellet, hogy – kihasználva a település centrális elhelyezkedését – ösztönzik a foglalkoztatást az ingázási lehetőségek kihasználásával is.

Jelentős és egyenlőre nem kiváltható a közmunka, de szeretnék az ott foglalkoztatottakat az elsődleges munkaerőpiac felé terelni.

Faragó László a tudomány oldaláról azt emelte ki, hogy két féle tendencia érvényesül nemzetközi szinten a kisvárosok vonatkozásában:

- egyrészt az európai tendenciaként is általánosítható demográfiai csökkenés és az elmúlt években felgyorsult külföldi munkavállalás, kiköltözés alapjaiban rendíti meg a települések stabilitásra és fejlesztésre irányuló jövőképét, az így kialakuló funkcióvesztés veszélyes tendenciákat jelent a kisvárosokra nézve,
- ugyanakkor környezeti, gazdasági, pénzügyi szempontokból fel is értékelődnek lakóhelyként, élettér szempontjából.

A kisvárosok jövője, annak tervezhetősége alapvetően függ azok pozíciójától, így a nagyvárosok agglomerációs gyűrűjében lévő települések, aztán az önálló gazdasági bázisú települések stratégiai szempontból pozitív képet mutatnak szemben a periférikus térségek településeivel, amelyeknél a leszakadás alig mérsékelhető.

Pirisi Gábor gazdaságföldrajzi szempontból értékelve a kérdést, új fogalmat használt, a „méltányos visszavonulás” szükségességét és képességét. Miközben a társadalmi és gazdasági potenciálra építeni tudó kisvárosok és körzetük tekintetében a stabilizációs és fejlesztési stratégiáknak van relevanciája, a periféria szituációban lévő, főként kis településeknél a leszakadás mérséklésére a demográfiai csökkenéssel párhuzamos, a változó korstruktúrához ellátási szempontból illeszkedő gazdasági és intézményi hálózat kialakítása szükséges.

Bede István DLA, az MTA TTÁB tagja kiemelte a hosszú távú stratégiai víziók fontosságát a fejlesztések megvalósításában, továbbá utalt a térségi kontextusban való gondolkodás előnyeire.

Alföldi György DLA, az MTA TTÁB elnöke kiemelte, hogy a fejlődés szempontjából „két országban élünk”. A vidék olyan problémákkal küzd – beleértve a kisvárosokat is – amelyeket Budapest nem érzékel. A nemzetközi szakirodalomban markánsan megjelenik a csökkenő városok, csökkenő

térségek tendenciája. Erről Magyarországon még alig esik szó. Kérdés, hogy lehet-e és ha igen, hogyan „csökkenő jövőt” tervezni? Oktatásra, képzésre és mentorhálózat erősítésére van szükség a problémák mérsékléséhez.

Amiben közösek voltak az álláspontok:

- a 2014-2020-as időszak megalapozásához készült integrált településfejlesztési tervek fontossága,
- az alulról építkező tervezés mozgósító ereje, hatékonysága,
- a kisvárosok jövőjének meghatározó eleme a földrajzi elhelyezkedésük: a nagyvároshoz való közelség, a közlekedési – gazdasági csomóponti pozíció, vagy ezek hiánya, a periférikus térség, a leszakadás,
- a foglalkoztatás terén a közhasznú foglalkoztatottak és a munkanélküliek bevonását segítő új módszerek szükségessége,
- a település és körzetének együttműködése, a körzeti felelősségérzet kialakulásának szükségessége és elengedhetetlensége.

A rendezvény résztvevői kiemelték azt, hogy a gyakorlat szakembereinek, a sikeres modelleknek a bemutatása, ezek szembesítése a tudomány jelenlegi álláspontjával minden résztvevő és mindkét bizottság tagjainak új, hasznosítható következtetéseket és tovább gondolásra érdemes információkat adott.

Pécs, 2016. október 12.

Dr. Kovács Katalin
a PAB TTMB elnöke